

กลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา

GLONG TENG TING IN THE LANNA MUSICAL CULTURE

รัชชาภัท มาลาทอง*

RADCHARPAT MALATHONG

(Received: March 7, 2566; Revised: July 3, 2566; Accepted: October 11, 2566)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมล้านนา และศึกษาขั้นตอนการสร้างกลองเต่งถึง ผลการวิจัยพบว่า กลองเต่งถึง มีเสียงที่ทุ้มต่ำและดัง มี 2 หน้า หน้าใหญ่มีเสียงดัง “ถึง” ส่วนหน้าเล็กมีเสียงดัง “เต่ง” กลองเต่งถึง มีบทบาทเป็นประธานของวง ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับกลอง “เต่งถึง” หรือกลอง “เต่งทิง” เรียกชื่อตามเสียงกลองที่ใช้บรรเลงคู่กับกลองป่งโป่ง ด้วยแบบแผนหน้าทับเฉพาะตัวในวงพาทย์ก้องหรือวงปี่พาทย์ของล้านนา มีลักษณะเหมือนตะโพนมอญ กลองเต่งถึงมีขั้นตอนการสร้างทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการคัดเลือกไม้ให้ได้ขนาด 2) ขั้นตอนการกลึงหุ่นกลอง 3) ขั้นตอนการเจาะหุ่นกลองให้ทะลุทั้งสองด้าน 4) ขั้นตอนการทำขากลอง โดยการทำหนังกลอง มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการตากหนัง 2) ขั้นตอนการนำหนังที่แห้งแล้วมาตัดเป็นวงกลม 3) ขั้นตอนการยึดหนัง 4) ขั้นตอนการชุบน้ำตาลใน 5) ขั้นตอนการชุบขนกลอง 6) ขั้นตอนการเจาะรูหนังและขัดลวดเป็นวงกลม และ 7) ขั้นตอนร้อยคร่าวหูหึง ซึ่งการทำหนังเพื่อขึ้นหน้ากลองในแต่ละขั้นตอนผู้ทำจะต้องมีความละเอียด ประณีตและใช้เวลา เพื่อให้แผ่นหนังออกมาดี มีความสมบูรณ์ และเกิดความสวยงาม

คำสำคัญ : กลองเต่งถึง ดนตรีล้านนา วัฒนธรรมล้านนา กลอง

Abstract

This research aims to study specific characteristics and roles of the Teng Ting drum in the Lanna musical culture as well as the process of creating the Teng Ting drum. The findings reveal that the Teng Ting drum has two sides with low and loud sounds. The big side sounds “Ting” while the small side sounds “Teng.” The Teng Ting drum plays the role of the president of the band, directing

* ภาควิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Department of Music, Chiang Mai College of Dramatic Arts, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

the rhythm. The Teng Ting drum is called after the sound it makes when playing with the Pong Pong drum. The Teng Ting drum looks like Taphon Mon (two-faced drum). There are 4 steps of creating the Teng Ting drum as follows: 1) Selecting the right size of wood 2) Shaping the drum 3) Drilling the drum through both sides 4) Making a drum leg. Additionally, there are 7 steps of making drumheads. 1) Drying the drumhead 2) Cutting the dry drumhead into a circle 3) Stretching the drumhead 4) Scrubbing the inside of drumhead 5) Scrubbing hair of drumhead 6) Making a hole in the drumhead and coiling a wire into the circle 7) Knitting the drumhead along the pattern in the front of the drum at the surrounding edges. The process of making drumheads must be done neatly and carefully in order to get perfect and beautiful drumheads.

Keywords: Glong Teng Ting, Lanna Music, Lanna culture, drum

บทนำ

วัฒนธรรมดนตรีในดินแดนล้านนา จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงพัฒนาการของดนตรีที่มีความสัมพันธ์กับผู้คนที่อาศัยอยู่ในดินแดนแถบนี้ได้กล่าวถึงตำนานจามเทวีวงศ์ซึ่งบันทึกไว้ว่า ฤๅษีวาสุเทพเป็นผู้สร้างเมืองหริภุญชัยขึ้นในปี พ.ศ.1310 ต่อมาได้อัญเชิญพระนางจามเทวี ซึ่งเป็นพระราชธิดาของกษัตริย์เมืองละโว้ขึ้นไปครองเมืองหริภุญชัย การเสด็จมาของพระนางจามเทวีในครั้งนี้ ได้มีมนต์พระภิกษุ นักปราชญ์ และช่างแขนงต่าง ๆ จากละโว้ขึ้นไปด้วยเป็นจำนวนมากราวหมื่นคนตามเสด็จมาด้วย จึงทำให้กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเมืองหริภุญชัยประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ผสมระหว่างชาวเม็งหรือมอญและชาวลัวะซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดิมในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีชาวละโว้เชื่อกันว่าเป็นมอญที่ติดตามพระนางจามเทวีในการมาครองเมืองหริภุญชัย ต่อมาครั้งรัชสมัยพญามังรายเข้าครอบครองเมืองหริภุญชัย และสร้างเวียงกุมกามขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1829 และได้ยกทัพไปถึงเมืองพุกามเมื่อ พ.ศ. 1833 ในครั้งนี้ได้ทรงนำผู้คนและช่างฝีมือมาไว้ในเชียงใหม่จำนวนมาก (สำนักงานจังหวัดลำพูน, ม.ป.ป., น. 2)

จากปรากฏการณ์อันเนื่องมาจากการแผ่ขยายอำนาจทางการเมือง นับตั้งแต่สมัยพระนางจามเทวีจวบจนถึงสมัยพญามังราย สะท้อนให้เห็นถึงการอพยพพลั้งไหลของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้ามาในพื้นที่เชียงใหม่ - ลำพูน จึงเป็นไปได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้ได้นำเอาวัฒนธรรมดนตรีของตนเข้ามาเผยแพร่ ใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตทั้งในรูปแบบดนตรีราชพิธีหรือดนตรีพิธีกรรม และได้นำมาปรับใช้กับวิถีการดำรงชีวิตจนเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อรับกับสภาพทางภูมิศาสตร์ของอาณาจักรล้านนาที่เต็มไปด้วยป่าไม้และภูเขาสูง สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบคติความเชื่อ เช่น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งเทวดา ผีสงฆ์ อารักษ์ และฤๅษี ซึ่งเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม ในตำนาน

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดรูปแบบวัฒนธรรมทางดนตรีที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการเชื่อมโยงประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ มีความศักดิ์สิทธิ์

วงปาดก้องหรือวงปี่พาทย์ล้านนาเป็นวงดนตรีที่มีบทบาทหน้าที่ในการบรรเลงประกอบในประเพณี พิธีกรรมความเชื่อของชาวล้านนาตั้งแต่อดีต ทั้งนี้ จากหลักฐานจารึกวัดพระยืน ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นจารึกที่บันทึกเรื่องพระสุมนเถระสร้างเสริมพระอัฐารสยีน เมื่อ ค.ศ. 732 (พ.ศ. 1913) เป็นจารึกหรืออุทิศที่ใช้อักษรมอญโบราณความในจารึกด้านที่ 1 ได้กล่าวถึง พระสุมนเถระเดินทางมาสู่ล้านนา ซึ่งพระเจ้ากือนาหรือเจ้าท้าวสองแสนนารธรรมิกราช ทรงให้ราชบุรุษไปอาราธนาพระเถระจากสุโขทัย มาเผยแผ่พระพุทธศาสนา นิภายหลังนาคอก มายังล้านนา ทรงจัดพิธีต้อนรับพระสุมนเถระอย่างมโหฬาร ต้อนรับพระสุมนเถระด้วยการประโคมดนตรี และได้นิมนต์ท่านไปพำนักที่ วัดพระยืน ในนครหริภุญชัยหรือจังหวัดลำพูนในปัจจุบัน ดังความจารึกที่ว่า

“...วันท่านเจ้าจักเถิง วันนั้น ตนท่านพระยารธรรมิกราชบริพาร ด้วยฝูงโยธา มหาชนพลลูกเจ้าลูกขุนมนตรีทั้งหลาย ให้ถือกระถางข้าวตอก ดอกไม้ ได้เทียน ตีพาทย์ ดังพิณฆ้องกลอง ปี่สรใน พิสนธยชัย ทะเปียดกาหล แตรสังข์ มรทงค์ ดงเดือด เสียงเล็ดเสียงก้อง อีกทั้งคนโห่โอดาสะท้านทั่วทั้งนครหริภุญชัยแล...”

(กรมศิลปากร, 2522, น. 79)

จากความจารึกวัดพระยืนด้านที่ 1 ปรากฏชื่อเครื่องดนตรีหลายชนิดรวมถึงเครื่องดนตรีที่มีชื่อว่า “พาทย์” และ “ฆ้อง” ซึ่งเมื่อออกเสียงตามสำเนียงภาษาล้านนาจะเรียกว่า “ปาดก้อง” อันเป็นภาษาที่ผู้คนในท้องถิ่นภาคเหนือใช้เรียกวงปี่พาทย์ล้านนา ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านให้ทัศนะเกี่ยวกับวงปี่พาทย์ล้านนาไว้หลายประการ ได้แก่ วงปี่พาทย์ล้านนาค่าจะได้รับอิทธิพลจากชาวมอญเก่าในนครหริภุญชัยและรับอิทธิพลรูปแบบการประสมวงปี่พาทย์เครื่องห้าจากสุโขทัย พาทย์ฆ้องที่ปรากฏในหลักฐานจารึกวัดพระยืนหมายถึง “ฆ้อง” และ “ฆ้องวง” เป็นลักษณะเครื่องดนตรีที่ใช้ประโคมแหในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชนชั้นสูง ต่อมามีการเผยแพร่สู่สังคมชาวบ้านทั่วไป จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่แพร่หลายในแถบสุวรรณภูมิ คำว่า “พาทย์” น่าจะหมายถึงระนาด เพราะวัฒนธรรมมอญนั้นมีระนาดเล่นมานานแล้ว “วงเต่งถึง” ที่ใช้กลอง “เต่งถึง” หรือ “ปุมผึ่ง” เป็นเครื่องจังหวะหลักซึ่งเป็นวงดนตรีที่พบได้ตามวัดทั่วทั้งภาคเหนือ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546, น. 50) นอกจากนี้ยังได้บันทึกเครื่องดนตรีด้วยภาษาบาลีที่สันนิษฐานว่าเป็นกลองเต่งถึง และกลองปึงปึง คือ มรทงค์ หรือกลองสองหน้าซึ่งด้วยหนึ่งโดยมีนักวิชาการดนตรีไทยได้กล่าวว่า มรทงค์ คือ ตะโพนเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีตามแนวคิดปัญจดุริยางค์ เป็นกลองที่ได้ดัดแปลงแก้ไขจากเค้าเดิมจากกลองหน้าเดียวมาเป็นกลองสองหน้า มีลักษณะของ อาตมกะ วิตถกะ คือ ดุริยะที่ซึงทั้งตัว คำว่า “มรทงค์” นั้นเป็นภาษาบาลี เป็นเครื่องญาติกับกลองมริดังคะ (Mridanga) ของอินเดีย ซึ่งปัจจุบันกลองนี้คือ

กลองเต่งถึงและกลองปึงปึงในวัฒนธรรมล้านนา เนื่องจากในอดีตกลองทั้งสองนี้ต่างเรียกด้วยหนึ่งตลอดทั้งหุ่นกลอง (ธนิต อยู่โพธิ์, 2528, น. 7)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า กลองเต่งถึง นั้นปรากฏหลักฐานการบรรเลงในสังคมล้านนามายาวนาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจศึกษา กลองเต่งถึง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึง รวมทั้งศึกษาขั้นตอนการสร้างกลองเต่งถึง โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความมั่นใจว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อวงการดนตรี ในด้านการเก็บรักษาข้อมูลและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบการศึกษาของวิทยาการแขนงนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา
2. เพื่อศึกษาขั้นตอนการสร้างกลองเต่งถึง

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยเลือกศึกษา คือ
 - 1.1 ศึกษาลักษณะเฉพาะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา
 - 1.2 ศึกษาขั้นตอนการสร้างกลองเต่งถึง
2. ด้านพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ที่จะค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ทั้งข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัย
3. ด้านบุคลากรผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลกับงานวิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือมีผลงานวิชาการเกี่ยวกับดนตรีล้านนา ตลอดจนผู้ที่มิประสพการณ์ในการบรรเลงหรือสร้างกลองเต่งถึง ได้แก่ นักวิชาการดนตรีล้านนา นักดนตรีล้านนาอาชีพ และช่างทำกลองเต่งถึง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาโดยใช้การแสวงหาความรู้และสังเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัย เรื่อง กลองเต่งถึง จัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงตรง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับมานุษยดนตรีวิทยา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล และข้อมูลออนไลน์

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ ตำรา และจากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูล

2. การออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะของกลองเต่งถึง จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับนำมาวิเคราะห์ ใช้คำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะในการตอบคำถามมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาคุณลักษณะกลองเต่งถึง จากเอกสารทางวิชาการ

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลการศึกษาเอกสารทางวิชาการมาสังเคราะห์ข้อมูล โดยเลือกจากนักวิชาการด้านดนตรีล้านนา ที่มีผลงานวิชาการในรอบ 5 ปี และช่างทำกลองเต่งถึง ที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจำแนกการบันทึกข้อมูลไว้ดังนี้

1) การจดบันทึกข้อมูล เป็นการบันทึกข้อมูลจากการทำงานภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้วิจัย เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นระหว่างการทำงานภาคสนาม

2) บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงโดยละเอียด เพื่อใช้ในการตรวจสอบการจดบันทึกของผู้วิจัยและประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

3) การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำเล่มงานวิจัยเรื่องกลองเต่งถึงเป็นเอกสารงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์ เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประโยชน์ต่อวงวิชาการทางดุริยางคศิลป์ไทย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการศึกษา และการวิเคราะห์ทางดุริยางคศิลป์ไทยในเชิงวิชาการ เป็นกระบวนการในการศึกษาความรู้โดยมีกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปต่อยอดทางด้าน การสร้างสรรค์ และนำไปใช้ในการศึกษาเครื่องดนตรีทางภาคเหนืออันจะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการดนตรีไทยได้ต่อไป

2. ประโยชน์ต่อการศึกษาและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดนตรีไทย

สิ่งที่ถือเป็นวัฒนธรรมประจำชาติของไทยคือดนตรีไทย เป็นภูมิปัญญาของโบราณจารย์ที่ท่านได้สร้างสรรค์และมีการสืบทอดไว้ ดังนั้นการพัฒนาการสร้างสรรค์จากองค์ความรู้ที่ตกทอดมาจนถึงปัจจุบันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาองค์ความรู้อย่างลึกซึ้งและมีคุณค่า ตลอดจนเป็นการช่วยส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาของโบราณจารย์ที่ฝังรากลึกในความเป็นคนไทย

3. ประโยชน์ด้านการต่อยอดองค์ความรู้

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาองค์ความรู้ที่มีคุณค่าเกิดประโยชน์และต่อยอดความก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติ

ผลการศึกษา

1. ลักษณะเฉพาะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา

1.1 ลักษณะเฉพาะทางดนตรีของกลองเต่งถึง

กลอง “เต่งถึง” หรือกลอง “เต่งทิง” เป็นกลองพื้นเมืองภาคเหนือ เรียกชื่อตามเสียงกลองที่ใช้บรรเลงคู่กับกลองป่งปึง ด้วยแบบแผนหน้าทับเฉพาะตัว โดยวงกลองเต่งถึงหรือมีชื่อเรียกอีกหลายชื่อว่า วงพาหุย์ วงพาหุย์ค้อง (อ่าน “ป่าดก้อง”) วงแห่ (ศพ) หรือวงปี่พาหุย์ของล้านนา เป็นต้น สามารถเปรียบได้กับ “วงปี่พาหุย์มอญ” ของภาคกลางนั่นเอง โดยในวงป่าดก้อง ประกอบด้วย ปาดเอก ปาดทุ้ม ปาดเหล็ก ปาดก้อง ปี่แน่น้อย ปี่แนหลวง ฉิ่ง ฉาบ สิ่ง สวา กลองเต่งถึงมีลักษณะเหมือนตะโพนมอญตรงกลางป่อง (ยาวประมาณ 70 ซม.) นิยมทำด้วยไม้สัก หรือไม้ขนุนคว้านเนื้อไม้ข้างในออกเป็นกลองเสียง การคว้านเนื้อไม้ออกให้เป็นโพรงในหุ่นกลองนั้น แต่ก่อนใช้เหล็กเผาไฟแดงคว้านให้เนื้อไม้ไหม้ไฟแล้วชูดอกที่ละน้อยจนกลวง ปัจจุบันใช้เครื่องจักรช่วยคว้าน ใช้หนังวัวซึ่งปิดทั้งสองหน้าตั้งให้หน้าตึงด้วยเส้นหวาย หนัง หรือ เชือกไนลอน ตามแต่ความสะดวกและนิยมดึงแรงเสียงให้ได้ตามความต้องการโดยรอบ (หน้าใหญ่ วัดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 42 ซม. หน้าเล็ก วัดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 35 ซม.) จากนั้นจึงนำหุ่นกลองมาวางแล้วผูกติดกับเท้ากลองซึ่งทำจากไม้เนื้อแข็งเพื่อให้เกิดความสะดวกในการบรรเลงด้วยฝ่ามือทั้งซ้ายและขวาได้ทั้งสองหน้า บริเวณหน้ากลอง จะทำการถ่วงหน้าเพื่อให้เกิดเสียงก้องกังวานไพเราะด้วยวัสดุที่เรียกว่า “จ่ากลอง” ซึ่งทำมาจากข้าวเหนียวหนึ่งบดผสมกับขี้เถ้าในอัตราส่วนเฉพาะของแต่ละบุคคล หรืออาจใช้กล้วยตากบดติดแทนได้

จากการสัมภาษณ์สนั่น ธรรมธิ นักวิชาการศึกษา 6 สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงลักษณะของกลองเต่งถึง ไว้ว่า

“กลองเต่งถึง เป็นกลองสองหน้า หุ่นกลองเป็นรูปถังทำจากไม้ประดู่หรือไม้ขนุน หน้ากลองทำจากหนังวัวโดยขึ้นหน้ากลองด้วยเชือกไนลอน มีรูปร่างคล้ายตะโพนมอญในวงปี่พาหุย์มอญทางภาคกลาง มีขาตั้งสำหรับวางหุ่นกลองเพื่อความสะดวกในการตี ก่อนการตีต้องติดจ่าหน้ากลองเพื่อตั้งระดับเสียงในอดีตใช้จ่ากลองที่ทำจากข้าวเหนียวบดกับขี้เถ้าให้มีความนิ่มพอดีใกล้เคียงกับตึงหูของคน แต่ปัจจุบันวงเต่งถึงนิยมใช้กาวยวิทยาศาสตร์สำหรับติดกระจกมาติด

แทนจำกลองแบบข้าว เนื่องจากมีคุณสมบัติใกล้เคียงกัน แต่มีความคงทนกว่า นักดนตรีไม่ต้องชุดจำกลองออกทุกวันเหมือนแต่ก่อน หากเป็นจำกลองที่ทำจากข้าวเหนียวจะต้องคอยใช้น้ำลูบให้ชุ่มอยู่ตลอด ถ้าหากจำกลองแห้งเสียงกลองจะไม่ดัง และเมื่อแห้งเสร็จแต่ละวันต้องชุดจำกลองออกเพื่อรักษาหน้ากลอง หน้ากลองด้านหน้าเล็ก เรียกว่า “หน้าเต่ง” มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 13 - 14 นิ้ว เมื่อติดจำกลองแล้วตีเสียงหน้ากลองมีเสียงดัง “เต่ง” ส่วนขนาดหน้ากลองด้านหน้าใหญ่เรียกว่า “หน้าถึง” มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 17 - 19 นิ้ว เมื่อติดจำกลอง เวลาตีแล้วมีเสียงดัง “ถึง” จึงเรียกชื่อว่า “กลองเต่งถึง” หรือ “กลองถึง” ก็เรียกเช่นกัน กลองเต่งถึง มีบทบาทสำคัญในการตีเป็นจังหวะหลักในวงเต่งถึง มีบทบาทในการแห่ประโคมในงานศพ และการแห่ในขณะเคลื่อนศพไปสุสาน และพิธีกรรมการพอนผีผด ผีเม้ง และผีเจ้านาย ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน กลองเต่งถึง ถือว่าเป็นกลองที่กลุ่มนักดนตรี และช่างทรงเชื้อมีครูกลองสถิตอยู่ ดังนั้น ก่อนการแห่บรรเลงแต่ละงานต้องประกอบพิธีไหว้ครูก่อนทุกครั้ง การตีบรรเลงก็ต้องพนมมือไหว้ก่อนทุกครั้ง และสำหรับช่างทรงก่อนการเข้าร่วมพอนในผามได้นำพวงมาลัย หรือช่อดอกไม้มาริ้วครูกลองก่อนการพอนทุกครั้ง”

(สนั่น ธรรมธิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 สิงหาคม 2565)

สงกรานต์ สมจันท์ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาศรีวิทยาคีไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงลักษณะและการบรรเลงกลองเต่งถึงในวง ปาดก้องหรือวงปี่พาทย์ล้านนา ไว้ว่า

“กลองเต่งถึงจะบรรเลงคู่กันกับกลองป่งปึง สำหรับในพื้นที่จังหวัดลำปาง เรียกว่า กลองรับ เป็นกลองซึ่งหนึ่งสองหน้าโดยหน้ากลองทำจากหนังวัว ซึ่งหนึ่งด้วยเชือกในล่อนสำหรับเร่งเสียงยิดหน้ากลอง หุ่นกลองเป็นรูปถัง ทำจากไม้ประดู่หรือไม้ขนุนมีรูปร่างคล้ายตะโพนในวงปี่พาทย์ทางภาคกลาง มีเส้นผ่าศูนย์กลางหน้ากลองประมาณ 8 - 10 นิ้วและ 10 - 12 นิ้ว มีขาตั้ง ก่อนการบรรเลงหากหน้ากลองตึงเกินไปต้องติดจำหน้ากลอง เพื่อตั้งระดับเสียง มีบทบาทหลักในวงสะล้อ ซึง ซอ รวบรวมทั้งวงเต่งถึง บรรเลงจังหวะประกอบกับกลองเต่งถึง ลักษณะเสียงของกลองเต่งถึงมีความน่าสนใจ เพราะหากพิจารณาตามหลักสวณศาสตร์ทางดนตรี (Music Acoustic) แล้ววัสดุที่มีมวลมากกว่าย่อมให้เสียงที่ต่ำกว่าวัสดุ มวลน้อยกว่า แต่เสียงของกลองเต่งถึงหน้าเล็กกลับให้เสียงที่ต่ำกว่าหน้าใหญ่ (หน้าเล็ก เสียงเต่ง หน้าใหญ่เสียงถึง) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการฟังเสียงลูกปลาย หรือปลายเสียงกลอง

ที่ถูกสร้างและปัจจัยทางด้านระยะห่างของการฟัง ผนวกกับช่วงระยะห่างของการฟัง
หน้าที่ของกลองเต่งถึงในวงปาดก้องเป็นเครื่องดนตรีสำคัญในการกำกับจังหวะและ
นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถสร้างอารมณ์เพลงตามอัตราจังหวะช้า - เร็ว
ของเพลงได้เป็นอย่างดี”

(สงกรานต์ สมจันทร์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 สิงหาคม 2565)

จากการการศึกษาบริบททั่วไปของกลองเต่งถึง พบว่า กลองเต่งถึงเป็นกลอง
พื้นเมืองภาคเหนือซึ่งเรียกตามชื่อเสียงกลองที่ใช้บรรเลงคู่กับกลองป่งป่ง ด้วยการใช้แบบ
แผนเฉพาะตัวในวงปาดก้องหรือวงปี่พาทย์ล้านนา ซึ่งประกอบด้วย ปาดเอก (ระนาดเอก)
ปาดทุ้ม (ระนาดทุ้ม) ปาดเหล็ก (ระนาดเหล็ก) ปาดก้อง (ฆ้องวง) กลองเต่งถึง กลองป่งป่ง
ปี่แนน้อย ปี่แนหลวง สิ่งฉิ่ง) และสว่า(ฉาบ) มักใช้ไม้ขนุนทำเป็นหุ่นกลอง ใช้หนังวัวซึ่งปิด
ทั้งสองด้าน ดึงด้วยเชือกไนลอนแล้วนำหุ่นกลองมาวางผูกติดกับเท้ากลองเพื่อให้เกิด
ความสะดวกในการบรรเลง นิยมบรรเลงในงานมงคลงานอวมงคลและงานพืชม
สิ่งที่ทำให้เกิดเสียงก้องกังวาน คือ จ่ากลอง ซึ่งแต่เดิมใช้ข้าวเหนียวในการถ่วงหน้ากลอง
แต่ในปัจจุบันนิยมใช้กาวยาศาสตร์ ในกลองเต่งถึง มีลักษณะเสียงของกลองที่มีความน่าสนใจ
และหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวงปาดก้องเป็นเครื่องดนตรีสำคัญในการกำกับจังหวะ
 อีกทั้งยังสามารถสร้างอารมณ์ตามอัตราจังหวะช้า - เร็ว ของเพลงได้

1.2 บทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา

บทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงล้านนาใช้บรรเลงประกอบทั้งในงานมงคล และ
งานอวมงคล ซึ่งแบ่งได้ เป็น 3 รูปแบบ คือ

1) งานประเพณี และพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีงานปอย
งานฉลอง งานสมโภช งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลงานปอยหลวง งานปอยล้อ และพิธีกรรม
ทางพุทธศาสนา ได้แก่ การตั้งธรรมหลวง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์พ่อครูอินทร์ตัน มูลชัยลังการ หรือพ่อครูอืด หัวหน้า
วงดนตรีปาดก้องคณะเชียงยืน จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึง
ในพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งได้กล่าวไว้ว่า

“พิธีกรรมทางศาสนาของคนล้านนา เช่น งานตั้งธรรมหลวงหรือเทศนา
มหาชาติล้านนา มิวดนตรีพื้นบ้านทั้งวง สะล้อ ซอ ซึง และวงปี่พาทย์ล้านนา
เข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในวงปี่พาทย์ล้านนา ได้รับความนิยมน้อยอย่าง
แพร่หลาย และมีเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี ดังเช่น กลองเต่งถึงที่มี
บทบาทสำคัญ ทำหน้าที่เป็นตัวนำและเป็นหลักในการบรรเลงวงปาดก้อง

ในสมัยโบราณวงปาดก้องหรือวงปี่พาทย์ล้านนา ที่มีแบบแผนดั้งเดิมส่วนใหญ่ มักใช้กลองเต่งถึงนำหรือขึ้นทำนองเพลง แต่ในปัจจุบันพบว่าวงปาดก้อง ส่วนใหญ่มีการประยุกต์รูปแบบการบรรเลงโดยปรับเปลี่ยนใช้เครื่องดำเนินทำนอง ดังเช่น ระนาดเอกหรือปาดเอก และปี่แน ขึ้นนำทำนองเพลงตลอดซึ่งไม่ถูกต้อง ตามระเบียบวิธีของโบราณ”

(อินทรรัตน์ มูลชัยลังการ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 10 สิงหาคม 2565)

ประสิทธิ์ โกกระธรรม อดีตหัวหน้าวงปาดก้อง วงปี่พาทย์ล้านนา คณะห้วยฝาย สามัคคี จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงบทบาทของกลองเต่งถึง ด้านพิธีกรรมทางศาสนาว่า

“กลองเต่งถึง ในอดีตประกอบจังหวะในวงสะล้อซอ ซึ่งเมื่อมีพิธีกรรม ทางศาสนาเช่น การตั้งธรรมหลวงหรือเทศมหาชาติล้านนา เวลาขึ้นเพลง พ่อแม่ก็จะเห็นกลองเต่งถึงนำขึ้นก่อนวงก็จะบรรเลงตาม เล่นกันตลอดทั้งคืน สลับเปลี่ยนวงกันบรรเลงเพราะใช้ระยะเวลานานในการบรรเลงแต่ละกัณฑ์ ปัจจุบันไม่ค่อยพบการนำวงสะล้อ ซอ ซึงมาบรรเลง แต่บทบาทของกลองเต่งถึง ยังคงอยู่ในการบรรเลงวงปาดก้อง หรือปี่พาทย์เมือง”

(ประสิทธิ์ โกกระธรรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 สิงหาคม 2565)

นอกจากนี้ชาตรี โกกระธรรม ครูภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นเมือง จังหวัด เชียงใหม่ หัวหน้าวงห้วยฝายสามัคคี ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของกลองเต่งถึง ในวัฒนธรรมล้านนาที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนาว่า

“กลองเต่งถึงเป็นสัญลักษณ์ในการขึ้นทำนองเพลงพื้นเมืองเหนือ หลายเพลงที่ใช้กับพิธีกรรมทางศาสนา สมัยก่อนที่วงเชียงยืนได้รับความนิยม และยังไม่ยุบวง ผมได้มีโอกาสบรรเลงในวงปาดก้องซึ่งเป็นวงดั้งเดิมของ พ่อครูอืด ท่านจะยึดถือแบบแผนมากไม่ยอมบรรเลงแนวประยุกต์เด็ดขาด วงของท่านกลองเต่งถึงจะเป็นผู้นำวงขึ้นเพลงก่อนทุกครั้ง เหมือนเป็นการ เตรียมความพร้อมของนักดนตรี และเป็นสัญลักษณ์สำคัญในการควบคุม จังหวะของเครื่องดำเนินทำนองทั้งวง”

(ชาตรี โกกระธรรม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2565)

จากการศึกษาข้อมูลในการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านทั้ง 3 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า กลองเต่งถึงมีบทบาทต่อประเพณีและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก นิยมใช้บรรเลงคู่กับ กลองป่งป่ง ประกอบ วงสะล้อ ซอ ซึง และวงปาดก้อง ในพิธีกรรมการตั้งธรรมหลวง

หรือการเทศมหาชาติ รวมถึงการบรรเลงรับพระส่งพระ ในการบรรเลงแต่ละครั้งนิยมให้กลองเต่งถึงขั้นต้นก่อนบรรเลงเพลงอยู่เสมอ เพื่อเป็นการตั้งจังหวะ

2) พิธีกรรมพ่อนผี เป็นประเพณีการเซ่นสังเวยผีบรรพบุรุษของชาวล้านนา ซึ่งนับถือและปฏิบัติกันมาแต่โบราณ ประกอบด้วย ผีผด ผีเม้ง และผีผดซอนเม้ง อันเป็นผีบรรพบุรุษ ที่ลูกหลานได้สร้างหิ้งบูชาไว้ในบ้าน ส่วนผีเจ้าบ้าน ผีเจ้านาย และผีเมือง ถือว่าเป็นตระกูลผีที่คอยปกป้องรักษาชุมชนและสังคม ซึ่งในพิธีกรรมของแต่ละตระกูลผีมีความซับซ้อนและแตกต่างกัน ทั้งนี้ สงกรานต์ สมจันท์ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาตรียางค์ไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในพิธีกรรมพ่อนผี ไว้ว่า

“การพ่อนผีจะจัดขึ้นทุกปีในช่วงระยะเวลาออกพรรษา โดยเฉพาะช่วง 9 เดือน โดยจะมีขั้นตอนพิธีการต่าง ๆ ตามประเพณีตลอดทั้งวัน ทั้งนี้ กลองเต่งถึงล้านนามีบทบาทในการขับเคลื่อนให้พิธีกรรมพ่อนผีเกิดความสมบูรณ์ โดยการบรรเลงประกอบบทเพลงที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับกิจกรรมขั้นตอนพิธีกรรมพ่อนผี เมื่อผีเจ้านายได้ประทับร่างทรง และจะพ่อนต้องไหว้กลองเต่งถึงเสียก่อน สำหรับกรณีผีผดและผีเม้งขณะที่กำลังห้อยผ้าและหมุนอย่างรุนแรงนั้นเสมือนการเกิดหรือการเปลี่ยนผ่านสถานภาพวงบ่าตึงจะบรรเลงเพลงมวหรือเพลงผดห้อยผ้าที่มีกระสวนจังหวะเร็ว กระสวนจังหวะของกลองเต่งถึงที่ดีอย่างถี่ ๆ นั่นเอง”

(สงกรานต์ สมจันท์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 สิงหาคม 2565)

เช่นเดียวกันกับ สนั่น ธรรมธิ นักวิชาการศึกษา 6 สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“กลองเต่งถึง เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงประกอบการพ่อนผี ประเพณีการพ่อนผีปู่ย่า หรือการเลี้ยงผีบรรพบุรุษ โดยมีดนตรีมาประกอบให้ผีหรือเจ้าได้พ่อนรำ มีทั้งผีผด ผีเม้ง โดยมีช่วงเวลาในการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เดือน ๕ เหนือ (เดือน ๓) หรือประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ไปจนถึงย่างเข้าฤดูฝนนั้น เป็นความเชื่อของชาวล้านนาอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตน นอกจากจะเป็นประเพณีที่แปลกแล้วพิธีกรรมความเชื่อแบบนี้ สามารถกล่าวได้ว่า มีแพร่หลายจนนับเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวล้านนาก็ว่าได้”

(สนั่น ธรรมธิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 สิงหาคม 2565)

จากการศึกษาข้อมูลในการสัมภาษณ์นักวิชาการทั้ง 2 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า กลองเต่งถึงมีบทบาทในการขับเคลื่อนให้พิธีกรรมพ่อนผีเกิดความสมบูรณ์ เป็นเครื่องกำกับ จังหวะหรือประกอบจังหวะ โดยการบรรเลงประโคมบทเพลงที่มีความหมายและเชื่อมโยง กับกิจกรรมขั้นตอนพิธีกรรมพ่อนผี บ่งบอกว่ามีที่มาจากความเชื่อความศรัทธาต่อผีบรรพบุรุษ แบบดั้งเดิมก่อนการเผยแพร่พุทธศาสนา

ตัวอย่างจังหวะกลองป่งโป่ง-กลองเต่งถึง ทำนองผีมด

กลองเต่งถึง

- - ทิงทิง	- ทิง - -	- เต่ง - -	ทิง - เต่งทิง
------------	-----------	------------	---------------

กลองป่งโป่ง

- ป่งป่ง -	ป่งป่ง - -	ป่ง - ป่ง -	ป่ง - ป่ง -
------------	------------	-------------	-------------

3) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต

กลองเต่งถึงนอกจากเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญในทางศาสนา ด้านการดำเนินชีวิต เช่น การไหว้ผีบรรพบุรุษ การพ่อนผีผีมดผีนั่ง งานประเพณีปอยหลวง และงานพิธีกรรม งานศพของชาวพุทธล้านนา โดยเฉพาะพิธีกรรมงานศพของชาวพุทธล้านนา เป็นพิธีกรรมที่ผสมผสานกันทั้งความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนา พราหมณ์ ผี และไสยศาสตร์ เข้ามาเกี่ยวข้องจนกลายเป็นประเพณีที่ยึดถือเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ในสังคมล้านนา ชาวล้านนาถือว่าการตายของคนใดคนหนึ่งนั้นเป็นเรื่องใหญ่ที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นเจ้านาย พระภิกษุสงฆ์ หรือชาวบ้านสามัญธรรมดา ในพิธีศพของชาวล้านนานั้น จะมีพิธีกรรม ได้แก่ การเทศน์ การทานขันข้าว การทานโลง ทานปราสาท รวมถึงการบรรเลง ประโคมของวงปี่พาทย์ล้านนา เพื่อช่วยคลายความโศกเศร้าของเจ้าภาพ และเป็นการ ให้เกียรติผู้เสียชีวิต เพื่อเป็นการส่งดวงวิญญาณให้ไปสู่สุคติ ดังนั้น บทบาทของกลองเต่งถึง ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวล้านนาจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ และปราชญ์ ชาวบ้านล้านนาได้กล่าวไว้ดังนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปทุมทิพย์ กาวิล อาจารย์ประจำหลักสูตรดนตรีศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้กล่าวว่า

“กลองเต่งถึงเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักในกลุ่มนักดนตรีวงปี่พาทย์ (วงปี่พาทย์ล้านนา) โดยมีหน้าที่และ บทบาทสำคัญในการเป็นเครื่องกำกับจังหวะในวงคู่กับกลองป่งป่ง และยังเป็น เครื่องนำทำนองเพลง ในวงที่ใช้บรรเลงในโอกาสที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

ในการดำเนินชีวิตของชาวล้านนาทั้งงานมงคล และงานอวมงคล อาทิ งานบำเพ็ญกุศลศพ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานรื่นเริงประจำปีประเพณี ในเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งหากวงดนตรีพื้นบ้านดังกล่าวมานั้น ขาดกลองเต่งถึง การบรรเลงก็จะขาดความสมบูรณ์และความสนุกสนาน”

(ปทุมทิพย์ กาวิล, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 สิงหาคม 2565)

นอกจากนี้ สนั่น ธรรมธิ นักวิชาการศึกษา 6 สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวว่า

“กลองเต่งถึงเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวล้านนามาอย่างยาวนาน ใช้บรรเลงคู่กับกลองป่งปึง ในวงชะลื้อ ซอ ซึง และวงปี่พาทย์ล้านนา เป็นเครื่องดนตรีตั้งจังหวะก่อนขึ้นเพลง บรรเลงได้ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล รวมถึงการบรรเลงประกอบการฟ้อนผี ในแต่ละงานจะมีการเลือกใช้เพลงที่แตกต่างกันออกไป งานศพก็จะเลือกใช้เพลง ที่มีท่วงทำนองที่ช้า งานมงคลต่าง ๆ ก็จะใช้เพลงที่มีความสนุกสนาน ปัจจุบันการบรรเลงในแต่ละงานในช่วงท้ายจะมีการออกเพลงลูกทุ่ง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินของผู้ฟัง”

(สนั่น ธรรมธิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 สิงหาคม 2565)

จากการศึกษาข้อมูลในการสัมภาษณ์นักวิชาการทั้ง 2 ท่าน สามารถสรุปได้ว่า กลองเต่งถึงใช้บรรเลงคู่กับกลองป่งปึง ในวงชะลื้อ ซอ ซึง และวงปี่พาทย์ล้านนา มีบทบาทด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมใด ๆ ก็มักจะมีการบรรเลงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทุกครั้ง สามารถบรรเลงได้ทั้งงานมงคล งานอวมงคล งานฟ้อนผี และงานประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละงานจะเลือกใช้เพลงที่แตกต่างกันออกไป

2. ขั้นตอนการสร้างกลองเต่งถึง

2.1 การสร้างกลองเต่งถึง

ขั้นตอนที่ 1 คัดท่อนไม้ท่อนใหญ่ ๆ ที่ได้ขนาดที่จะสามารถทำกลองได้ เป็นไม้ประนาทไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ขนุน ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้จามจุรี โดยจะใช้ไม้ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 22-23 นิ้ว และความยาวประมาณ 27-28 นิ้ว

ภาพที่ 1 ท่อนไม้ใหญ่
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 นำท่อนไม้ที่เลือกไว้มากลึงให้เป็นรูปหุนกลองเต่งถึง

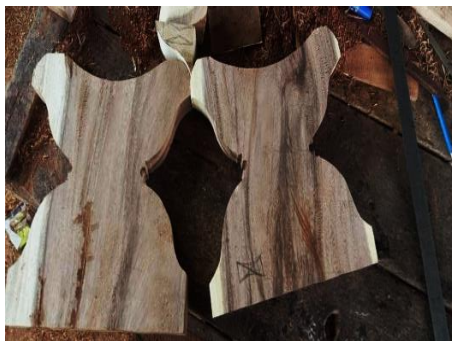
ภาพที่ 2 นำไม้ที่เตรียมไว้เข้าเครื่องกลึง
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 3 นำไม้ที่กลึงเป็นรูปหุนกลองแล้ว มาเจาะให้ทะลุถึงกันทั้ง 2 ด้าน
ชุดแต่งกายให้สวยงามตามรูปทรงของหุนกลอง

ภาพที่ 3 เจาะหุนกลองให้ทะลุถึงกันทั้ง 2 ด้าน
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การทำขากลอง นำไม้แผ่นตัดให้ได้ขนาดความหนา 1 นิ้ว กว้าง 10 นิ้ว
ยาว 11 นิ้ว จำนวน 2 แผ่น มาตัดให้ได้รูปแบบขากลองตามที่ต้องการ

ภาพที่ 4 ขากลอง
ที่มา : ผู้วิจัย

2.2 ขั้นตอนการทำหนัง

หนังที่นิยมใช้หุ้มหน้ากลองเต่งถึงคือหนังวัวพันธุ์พื้นเมือง เพราะมีผิวที่ละเอียดเรียบเนียนไม่ขรุขระ มีความหนาบางเสมอกัน

ขั้นตอนที่ 1 นำหนังวัวสดมาตากแดดให้แห้ง

1) หนังวัวด้านใน ทำการชุดฟางผัดและไขมันให้สะอาด นำมาซึงกับสะดึง โดยวิธีการใช้ลวดดึงหนังมัดติดกับสะดึงโดยรอบ โดยหนังด้านในเวลาตากจะแห้งสนิท และรวดเร็วกว่าด้านที่มีขนติดอยู่

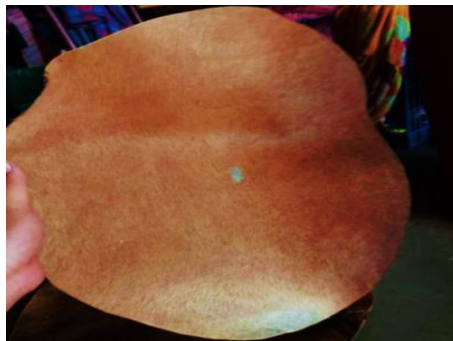
ภาพที่ 5 วิธีตากหนังด้านใน
ที่มา : ผู้วิจัย

2) ผิวด้านนอกของหนังวัว เป็นด้านที่มีขนติดอยู่ ซึ่งจะต้องสลับการการตาก ให้ได้รับแสงแดดระหว่างด้านในและด้านนอก เพื่อให้หนังวัวแห้งสนิทมากยิ่งขึ้น

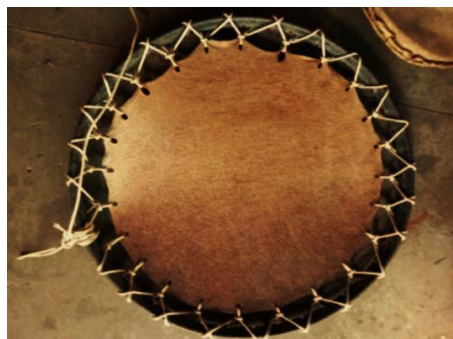
ภาพที่ 6 วิธีตากหนังด้านนอก
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อหนังแห้งแล้วใช้มีดตัดหนังเป็นวงกลมให้มีขนาดใหญ่กว่าหน้ากลองประมาณ 1-2 นิ้ว

ภาพที่ 7 ขั้นตอนตัดหนังเป็นวงกลม
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 3 นำหนังที่ตัดเป็นวงกลมตามขนาดที่ต้องการแล้ว นำมาแช่น้ำให้อ่อนตัว เเจาะรูร้อยเชือกขึงกับสะตึง เพื่อยืดให้หนังวูบขยายตัวออก รอจนหนังแห้ง

ภาพที่ 8 ขั้นตอนการยืดหนัง
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 4 นำมีดขูดหนังด้านใน เพื่อให้หนังเกิดการขยายตัว มีความหนาเท่ากัน โดยผิวหนังด้านในที่ทำการขูดจะต้องแต่งให้มีความหนาเท่ากัน และเกิดความเรียบเนียน

ภาพที่ 9 ขั้นตอนขูดหนังกลองด้านใน
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 5 นำมีดขูดหนังด้านนอกเอาขนออก โดยวิธีการขูดย้อนกับทิศทางของเส้นขน ลักษณะผิวหนังด้านนอก หลังจากทำการขูดขนออกเป็นที่ยเรียบร้อย จะมีลักษณะของสีผิวตามธรรมชาติของหนังวัว และมีความเรียบเนียน

ภาพที่ 10 ขั้นตอนขูดหนังกลองด้านนอก
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 6 นำหนังที่ขูดเสร็จแล้วมาตัดเป็นวงกลมตามขนาดความกว้างของหุ่นกลองเต่งถึง หลังจากนั้นทำการเจาะรู โดยลักษณะของการเจาะรู จะต้องเจาะให้เป็นคู่ประมาณ 30-34 รู ใช้ลวดขดให้เป็นวงกลมตามขนาดที่กำหนดไว้ เพื่อร้อยหูหึง

ภาพที่ 11 ขั้นตอนการร้อยคร่าวหุ้
ที่มา : ผู้วิจัย

ขั้นตอนที่ 7 เป็นขั้นตอนสุดท้าย นำเชือกมาโยงหน้าเล็กและหน้าใหญ่เข้าหากัน เพื่อให้หนังทั้ง 2 หน้าตึงและเกิดความยืดหยุ่น พอยึดทั้ง 2 หน้าแล้ว ก็ถือว่าเป็นการจบขั้นตอนของการทำกลองเต่งถึง และก็ตกแต่งให้เกิดความสวยงามโดยการนำกระดาษทรายมาขัดหน้ากลองให้ขาวเพื่อเกิดความสวยงามและก็สามารถนำมาทดลองเสียงได้

ภาพที่ 12 โยหน้ากลองและตกแต่ง
ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา สามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะทางดนตรีและบทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมดนตรีล้านนา

ลักษณะเฉพาะทางดนตรี พบว่า กลอง “เต่งถึง” หรือกลอง “เต่งทึง” เป็นกลองพื้นเมืองภาคเหนือ เรียกชื่อตามเสียงกลองที่ใช้บรรเลงคู่กับกลองปั้งปึง ด้วยแบบแผนหน้าทับเฉพาะตัวในวงปาดก้องหรือวงปี่พาทย์ของล้านนา ซึ่งประกอบด้วย ปาดเอก (ระนาดเอก) ปาดทุ้ม (ระนาดทุ้ม) ปาดเหล็ก (ระนาดเหล็ก) ปาดก้อง (ฆ้องวง) กลองเต่งถึง กลองปั้งปึง ปี่แนน้อย ปี่แนหลวง สิ่ง(ฉิ่ง) และสว่า(ฉาบ) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุทาน บุญเมือง,

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี และสุชาติ แสงทอง (2561, น. 206-207) ที่ศึกษาเรื่อง ป่าดก้อง ล้านนา : การสืบทอด และการประสมวง พบว่า การประสมวงป่าดก้องล้านนาในปัจจุบัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแบบดั้งเดิม และประเภทแบบประยุกต์ วงป่าดก้องแบบดั้งเดิมประกอบด้วย แนน้อย แนนหลวง ป่าดก้อง ป่าดเอ็ก ป่าดหุ้ม ป่าดเหล็ก กลองเต่งถึง กลองโป่งป่ง สิ่ง สวา ส่วนการประสมวงป่าดก้องแบบประยุกต์นั้น ใช้เครื่องดนตรีแบบดั้งเดิมทั้งหมดแต่นำดนตรีตะวันตกเข้ามาผสมผสานด้วย ทั้งนี้ ลักษณะของกลองเต่งถึงเหมือนตะโพนมอญตรงกลางป่อง (ยาวประมาณ 70 ซม.) นิยมทำด้วยไม้สัก หรือไม้ขนุนคว้านเนื้อไม้ข้างในออกเป็นกลองเสียง การคว้านเนื้อไม้ ออกให้เป็นโพรงในหุ่นกลองนั้น แต่ก่อนใช้เหล็กเผาไฟแดงคว้านให้เนื้อไม้ไหม้ไฟแล้ว ขูดออกทีละน้อยจนกลวง ปัจจุบัน ใช้เครื่องจักรช่วยคว้าน ใช้หนังวัวซึ่งปิดทั้งสองหน้า ตั้งให้หน้าตึงด้วยเชือกในลอนแล้ว นำหุ่นกลองมาวางผูกติดกับเท้ากลองเพื่อให้เกิดความสั่นไหวในการบรรเลง นิยมบรรเลง ในงานมงคลงานอวมงคลและงานพืชม้ง สิ่ง ที่ทำให้เกิดเสียงก้องกังวาน คือ จ่ากลอง ซึ่งแต่เดิมใช้ข้าวเหนียวในการถ่วงหน้ากลอง แต่ในปัจจุบันนิยมใช้กาวยาวิทยาศาสตร์ ในกลองเต่งถึง มีลักษณะเสียงของกลองที่มีความน่าสนใจ และหน้าที่ของกลองเต่งถึง ในวงป่าดก้องเป็นเครื่องดนตรีสำคัญในการกำกับ จังหวะ อีกทั้งยังสามารถสร้างอารมณ์ตามอัตราจังหวะช้า - เร็ว ของเพลงได้ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สรายุทธ ครอบรู้ และสืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ (2557, น. 2222) ที่ศึกษาเรื่อง การจัดการอนุรักษ์และพัฒนาวงปี่พาทย์ล้านนา เพื่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์ประกอบของเครื่องดนตรี วงปี่พาทย์ล้านนาประกอบด้วย แนน้อย (แน7) แนนหลวง (แน7) ป่าดเอ็ก (ระนาดเอ็ก) ป่าดหุ้ม (ระนาดหุ้ม) ป่าดก้อง (ฆ้องวง) ป่าดเหล็ก (ระนาดเหล็ก) กลองเต่งถึง กลองโป่งป่ง สิ่ง (ฉิ่ง) และสว่า (ฉาบ) มีคุณลักษณะ ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของวงปี่พาทย์ล้านนา ใช้กลองโป่งป่ง ตีสอดแทรกกับกลองเต่งถึง โดยมีหน้าทับ (จังหวะ) ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของวงปี่พาทย์ล้านนา ด้านคุณค่าของ วงปี่พาทย์ล้านนาในอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นวงดนตรีที่เป็นสื่อกลาง ในการประกอบพิธีกรรม ทั้งด้านพุทธศาสนา เป็นสื่อกลางเชื่อมโยงด้านความเชื่อ รวมถึงเป็นเครื่องขับกล่อมจิตใจ ให้ความบันเทิงกับชุมชนและสังคม โดยใช้บรรเลงในโอกาสต่าง ๆ เช่น บรรเลงประกอบ พิธีกรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ ประเพณีตั้งธรรมหลวง ประเพณีปอยหลวง ประเพณีหล่อพระ ประเพณีอบรมสมโภชพระเจ้า ส่วนพิธีกรรมด้านความเชื่อ เช่น พิธีกรรมพืชม้ง ผีเม้ง ผีเจ้านาย พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีงานศพ โดยมีการสืบทอด และปรับเปลี่ยนไปตามบริบทจากอดีตถึงปัจจุบัน

บทบาทหน้าที่ของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมล้านนา สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) บทบาทด้านประเพณีและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เป็นเครื่องดนตรีสำคัญของชาวล้านนา มีรูปแบบการบรรเลงสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมทางศาสนา คือ การบรรเลงรับพระ-ส่งพระ และยังมีการบรรเลงประกอบพิธีกรรม

การตั้งธรรมหลวง หรือการเทศมหาชาติ 2) บทบาทด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต มีบทบาทกับชาวล้านนาเป็นอย่างมาก สามารถบรรเลงได้ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล รวมทั้งใช้บรรเลงประกอบการชกมวย หรือการต่อสู้ แต่วิธีการบรรเลงในแต่ละงานจะมีวิธีการเลือกใช้เพลงที่แตกต่างกันออกไป กล่าวได้ว่าบทบาทของกลองเต่งถึงในวัฒนธรรมล้านนาที่ไม่ว่าจะมีพิธีกรรมใด ๆ ก็มักจะมีการบรรเลงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยทุกครั้ง สามารถบรรเลงได้ทั้งงานมงคล งานอวมงคล งานพื้ และงานประเพณีต่าง ๆ ในแต่ละงานจะเลือกใช้เพลงที่แตกต่างกันออกไป สอดคล้องงานวิจัยของ พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ (2552, น. 134) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ป่าดก้องวงปีพาทย์ล้านนาในบริบทสังคมเชียงใหม่ปัจจุบัน พบว่า ป่าดก้องเป็นวงดนตรีที่มีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านดังปรากฏการณ์ที่ชาวบ้านนำเอาป่าดก้องเข้าไปประกอบในกิจกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่ พิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผี พิธีกรรมทางพุทธศาสนา และพิธีกรรมในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐพงศ์ ปันดอนทอง (2553, น. 25) ได้ทำการศึกษาเรื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมการพื้ผิมดเม็ง กรณีศึกษาวงป่าดก้องคณะวัดเชียงยืน พบว่า วงดนตรีป่าดก้อง คณะวัดเชียงยืน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงเพื่อประกอบการพื้ผิมดเม็งของชนชาวล้านนามาช้านาน ก่อตั้งวงขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช 2490 โดยพ่อครูคำ สุขเจริญ เมื่อพ่อครูคำได้เสียชีวิตลงเมื่อปีพุทธศักราช 2510 นายอินทร์น่มูลชัยลังการ ได้รับสืบทอดวงป่าดก้อง คณะวัดเชียงยืนต่อ และเป็นหัวหน้าวงป่าดก้อง คณะวัดเชียงยืนมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2553)

2. ขั้นตอนการสร้างกลองเต่งถึง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับกรรมวิธีการสร้างกลองเต่งถึง พบว่า มีขั้นตอนกระบวนการสร้างทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการคัดเลือกไม้ให้ได้น้ำหนัก โดย คัดท่อนไม้ท่อนใหญ่ ๆ ที่ได้น้ำหนักที่จะสามารถทำกลองได้ เป็นไม้ประเภท ไม้เนื้ออ่อน เช่น ไม้ขนุน ไม้ประดู่ ไม้สัก ไม้จามจุรี โดยจะใช้ไม้ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 22-23 นิ้ว และความยาวประมาณ 27-28 นิ้ว 2) ขั้นตอนการกลึงหุ่นกลอง โดยนำท่อนไม้ที่เลือกไว้มากลึงให้เป็นรูปหุ่นกลองเต่งถึง 3) ขั้นตอนการเจาะหุ่นกลองให้ทะลุทั้งสองด้าน โดยนำไม้ที่กลึงเป็นรูปหุ่นกลองแล้ว มาเจาะให้ทะลุถึงกันทั้ง 2 ด้าน ขุดแต่งภายในให้สวยงามตามรูปทรงของหุ่นกลอง 4) ขั้นตอนการทำขากกลอง โดยการทำขากกลอง นำไม้แผ่นตัดให้ได้ขนาดความหนา 1 นิ้ว กว้าง 10 นิ้ว ยาว 11 นิ้ว จำนวน 2 แผ่น มาตัดให้ได้รูปแบบขากกลองตามที่ต้องการ

ในส่วนของการทำหนังกลอง มีทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการตากหนัง โดยหนังวัวด้านในที่ทำการขูดผิวด้านในและไขมันออกจนสะอาดแล้ว นำมาซึงกับสะดึง โดยวิธีการใช้ลวดตึงหนังมัดติดกับสะดึงโดยรอบ การตากแดดจะต้องสลับการตากระหว่างด้านในและด้านนอกให้โดนแสงแดด เพื่อให้หนังวัวแห้งสนิทมากยิ่งขึ้น 2) ขั้นตอนการนำหนังที่แห้งแล้วมาตัดเป็นวงกลมให้มีขนาดใหญ่กว่าหน้ากลองประมาณ 1-2 นิ้ว 3) ขั้นตอนการยัดหนังโดยนำหนังที่ตัดเป็นวงกลมตามขนาดที่ต้องการแล้วนำมาแช่น้ำ

ให้อ่อนตัว เจาะรูร้อยเชือกซึงกับสะดึง เพื่อยึดให้หนังวัวขยายตัวออก รองหนังแห้ง

4) ขั้นตอนการชุดหนังกลองด้านใน โดยใช้มีดชุดหนังด้านใน เพื่อให้หนังเกิดการขยายตัว มีความหนาบางเท่ากัน โดยผิวหนังด้านในที่ทำการชุดแต่งให้มีความหนาบางเท่ากัน และเกิดความเรียบเนียน

5) ขั้นตอนการชุดขนกลอง โดยนำมีดชุดหนังด้านนอกเอาขนออก โดยวิธีการชุดย้อนกับทิศทางของเส้นขน ลักษณะผิวหนังด้านนอก หลังจากทำการชุดขนออก เป็นที่เรียบร้อย จะมีลักษณะของสีผิวตามธรรมชาติของหนังวัว และมีความเรียบเนียน

6) ขั้นตอนการเจาะรูหนัง และขดลวดเป็นวงกลม โดยนำหนังที่ชุดเสร็จแล้วมาตัดเป็น วงกลมตามขนาดความกว้างของหุ่นกลองเต่งถึง หลังจากนั้นทำการเจาะรู โดยลักษณะของ การเจาะรู จะต้องเจาะให้เป็นคู่ประมาณ 30-34 รู ใช้ลวดขดให้เป็นวงกลมตามขนาด ที่กำหนดไว้เพื่อร้อยหูหึง และ 7) ขั้นตอนร้อยคร่าวหูหึง เป็นขั้นตอนสุดท้าย นำเชือกมาโยง หน้าเล็กและหน้าใหญ่เข้าหากัน เพื่อให้หนังทั้ง 2 หน้าตึงและเกิดความยืดหยุ่น พอยึด ทั้ง 2 หน้าแล้ว ก็ถือว่าเป็นการจบขั้นตอนของการทำกลองเต่งถึง และก้ตกแต่งให้เกิด ความสวยงามโดยการนำกระดาษทรายมาขัดหน้ากลองให้ขาว และสามารถนำมาทดลอง เสียงได้ ทั้งนี้การทำหนังเพื่อขึ้นหน้ากลองในแต่ละขั้นตอนผู้ทำจะต้องมีความละเอียด ใจเย็น เพื่อให้แผ่นหนังออกมาดี มีความสมบูรณ์ และเกิดความสวยงาม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ การศึกษาข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาด้านดนตรีประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในด้านของ ความสำคัญของหน้าทับที่มีบทบาท ต่อการบรรเลงหน้าทับประกอบเพลงและการแสดง พื้นบ้านล้านนา รวมไปถึงการใช้ประโยชน์ในด้านการศึกษาวรรณกรรมดนตรีพื้นบ้านล้านนา ประเภทกลอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลองเต่งถึงที่มีบทบาทสำคัญในการบรรเลงวงดนตรี พื้นบ้านล้านนา ทั้งด้านพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้จัดจำแนกกลุ่มและวิธีการใช้หน้าทับกับการบรรเลงในพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้เป็นส่วน ๆ เพื่อให้สะดวกและเกิดความคิดร่วมยอด ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ สำหรับครู อาจารย์ หรือนักศึกษาที่สนใจศึกษาเรื่องนี้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาในเรื่องลักษณะเฉพาะ ทางดนตรีและกรรมวิธีการสร้างกลองเต่งถึง น่าจะทำการวิจัยลักษณะเฉพาะทางดนตรีและ กรรมวิธีการสร้างกลองชนิดอื่น ๆ เช่น กลองสะบัดชัย กลองชัยยะมงคล กลองมอชิง กลองปู่เจ้า กลองหลวง และกลองหลุมซึ่งเป็นกลองพื้นบ้านล้านนา ฯลฯ โดยสามารถ นำผลการวิจัยเรื่องนี้ไปเป็นแนวทางเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับการวิจัยกลองต่าง ๆ อีกต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2522). **ศิลาจารึกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญชัย**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์.
- ณัฐพงศ์ ปันดอนตอง. (2553). **ดนตรีประกอบพิธีกรรมการพ่อนผิมด ผีเม็ง : กรณีศึกษา วงปาดเมืองคณะวัดเชียงยืน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามนุษยดุริยางควิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2528). **ประวัติเครื่องดนตรีไทย และตำนานการผสมวงมโหรี ปี่พาทย์ และเครื่องสาย**. กรุงเทพฯ: จันวานิชย์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). **ประวัติการดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พิพัฒน์พงศ์ มาศิริ. (2552). **ปาดก้อง: วงปี่พาทย์ล้านนาในบริบทสังคมเชียงใหม่ปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- สรายุธ รอบรู้ และสืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ. (2557). **การจัดการอนุรักษ์และพัฒนา วงปี่ พาทย์ล้านนา เพื่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่**. ใน 50 ปี มข. แห่งการอุทิศเพื่อสังคม. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 (น. 2219-2226). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานจังหวัดลำพูน. (ม.ป.ป.). **ประวัติความเป็นมาจังหวัดลำพูน**. [ออนไลน์]. ค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2565. เข้าถึงจาก <https://www.lamphun.go.th/th/information>
- อุทาน บุญเมือง, เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี และสุชาติ แสงทอง. (2561). “ปาดก้องล้านนา : การสืบทอด และการประสมวง”. **วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 10, ฉบับพิเศษ: 201-212.